

ÁP DỤNG PHƯƠNG PHÁP DẠY HỌC BẰNG TÌNH HUỐNG TRONG GIẢNG DẠY HỌC PHẦN MÔI TRƯỜNG VÀ PHÁT TRIỂN BỀN VỮNG

● NGUYỄN ĐỨC TUẤN

TÓM TẮT:

Học phần Môi trường và phát triển bền vững là môn học đào tạo người học nắm vững kiến thức sâu rộng về môi trường và phát triển bền vững; mối quan hệ giữa con người và môi trường; giữa phát triển kinh tế với bảo vệ môi trường, hướng tới sự phát triển bền vững. Từ kiến thức của môn học, giúp người học nắm được kiến thức của các ngành học khác, từ đó hiểu và bổ sung cho ngành học, tiếp tục học, nghiên cứu ở bậc cao hơn. Bài viết bàn về áp dụng phương pháp dạy học bằng tình huống trong giảng dạy học phần môi trường và phát triển bền vững.

Từ khóa: phương pháp dạy học, học phần môi trường và phát triển bền vững, phát triển kinh tế.

1. Đặt vấn đề

Học phần Môi trường và phát triển bền vững là một trong những học phần quan trọng trong chương trình đào tạo của nhà trường, là môn học thuộc khối kiến thức cơ sở, cơ bản làm nền tảng nghiên cứu cho các môn học thuộc chuyên ngành: Luật, Công tác xã hội, Xã hội học. Nội dung của học phần Môi trường và phát triển bền vững gồm có các nội dung mang tính lý thuyết và ứng dụng trong thực tế. Trong việc đổi mới phương pháp dạy học bậc đại học, đặc biệt là việc áp dụng hình thức đào tạo theo học chế tín chỉ đối với sinh viên thì việc vận dụng phương pháp giảng dạy bằng tình huống (case study) trong học phần Môi trường và phát triển bền vững là nhằm phát huy tính chủ động, sự tích cực và chủ động trong học tập, nghiên cứu của sinh viên, góp phần làm thay đổi phần lớn cách học thụ động trước đây của sinh viên.

Việc ứng dụng phương pháp dạy học bằng tình huống trong môn học Môi trường và phát triển bền vững mang ý nghĩa tích cực nhằm phát huy tính chủ động, tự nghiên cứu của sinh viên, góp phần làm thay đổi cách học truyền thống thụ động của sinh viên, thay đổi phương pháp dạy “nhìn ghi” hoặc “đọc chép của giảng viên. Qua đó, giúp cho sinh viên nắm vững môn học Môi trường và phát triển bền vững một cách thông suốt, thông qua việc kết hợp giữa lý thuyết và thực tiễn các tình huống các em có thể vận dụng vào thực tế công việc sau này.

2. Giải quyết vấn đề

2.1. Nội dung môn học môi trường và phát triển bền vững

Học phần Môi trường và phát triển bền vững là môn học cơ sở kiến thức cơ bản trong chương trình đào tạo của nhà trường được giảng dạy cho các

ngành: Luật, Công tác xã hội, Xã hội học gồm 2 tín chỉ và được dạy vào những học kỳ đầu của kế hoạch đào tạo toàn khóa. Môn học Môi trường và phát triển bền vững bao gồm các nội dung: cung cấp cho người học các vấn đề cơ bản về môi trường và phát triển bền vững; mối quan hệ giữa phát triển kinh tế và bảo vệ môi trường; ô nhiễm môi trường, những vấn đề môi trường toàn cầu; bảo vệ môi trường và phát triển bền vững ở Việt Nam.

Học phần Môi trường và phát triển bền vững cung cấp cho sinh viên những cơ sở lý luận cơ bản về các chức năng, cấu trúc của môi trường. Trên cơ sở kiến thức đã học, người học có khả năng phân tích, tổng hợp, bình luận về các kiến thức liên quan đến những vấn đề bức xúc hiện nay về môi trường và phát triển bền vững đang diễn ra ở Việt Nam cũng như trên thế giới.

- Hình thành cho người học kỹ năng phát triển tư duy, phát hiện, phân tích, giải quyết các vấn đề liên quan đến môi trường và phát triển bền vững trên phạm vi toàn cầu.

- Xây dựng cho người học nhận thức đúng đắn về môi trường và phát triển bền vững. Mục đích cuối cùng là tiến tới xã hội hóa các vấn đề môi trường.

2.2. Ứng dụng phương pháp dạy học bằng tình huống vào môn học Môi trường và phát triển bền vững

2.2.1. Tình huống là gì?

Theo từ điển tiếng Việt tình huống là hoàn cảnh diễn biến, thường bất lợi, cần đối phó hay nói cách khác: Tình huống là một câu chuyện, có cốt chuyện và nhân vật, liên hệ đến một hoàn cảnh cụ thể, từ góc độ cá nhân hay nhóm và thường là hành động chưa hoàn chỉnh. Đó là một câu chuyện cụ thể và chi tiết, chuyển nét sống động và phức tạp của đời thực vào lớp học” (Boehrer, 1995).

Case study là các sự kiện dựa trên thực tế, hoặc được xây dựng từ các sự kiện có khả năng (có lý do) xảy ra. Case study là một câu chuyện có chứa những vấn đề hoặc mâu thuẫn cần giải quyết và thông thường các case study có nhiều hơn một giải pháp. Thông tin chứa trong một case study có thể đơn giản (một câu chuyện minh họa một tình huống khó) hoặc phức tạp (gồm bảng biểu, đồ thị và các tài liệu cung cấp kiến thức nền).

2.2.2. Mục đích của việc dạy học dựa trên phương pháp tình huống

Nhằm tạo ra một buổi học thật sinh động, với

việc xây dựng một môi trường học tập lấy sinh viên là trung tâm, nơi mà sinh viên cảm thấy thoải mái khi tham gia trao đổi, thảo luận với nhau thì cần chuẩn bị phương pháp dạy khoa học. Hầu hết sinh viên đã quen với việc đến lớp học là để nghe giảng và ghi chép những kiến thức từ giảng viên, chứ không phải là sự đóng góp từ chính bản thân mình. Điều mà các sinh viên thường làm chỉ là học những slide bài giảng có sẵn của giảng viên hoặc ghi chép trên lớp. Sinh viên đến lớp chỉ im lặng đọc và lắng nghe giáo viên giảng bài. Với việc sử dụng phương pháp giảng dạy bằng tình huống sẽ làm thay đổi cách học thụ động của sinh viên.

- Thông qua tình huống thực tiễn giúp cho sinh viên hiểu rõ hơn với thực tế của một tổ chức về khả năng ứng dụng của nội dung môn học.

- Tăng cường khả năng tư duy, phân tích và giải quyết vấn đề của sinh viên.

- Giúp sinh viên ứng dụng các kỹ năng mềm như kỹ năng thuyết trình, kỹ năng làm việc nhóm, kỹ năng lãnh đạo, kỹ năng tổ chức công việc,... vào trong quá trình thực hiện giải quyết các vấn đề của tình huống.

- Phát huy tính chủ động, sự sáng tạo và hứng thú của sinh viên trong quá trình học. Khác với việc tiếp thu lý thuyết một cách thụ động, khi được giao các bài tập tình huống, các sinh viên phải chủ động tìm kiếm và phân tích thông tin để tìm ra giải pháp cho tình huống.

Quá trình áp dụng phương pháp dạy học bằng tình huống đối với giảng viên sẽ sắp xếp đưa ra các tình huống trên cơ sở nội dung môn học; các tình huống trong môn học Môi trường và phát triển bền vững là thực tế diễn ra tại các địa phương, các nhà máy, xí nghiệp, các điểm dân cư, các vùng lãnh thổ. Do đó, phương pháp dạy học bằng tình huống áp dụng cho môn học Môi trường và phát triển bền vững rất phù hợp.

2.3. Triển khai việc dạy học bằng phương pháp tình huống trong học phần Môi trường và phát triển bền vững

Phương pháp dạy học bằng tình huống gồm có 3 thành phần có liên quan với nhau:

- Nội dung của tình huống: trong đó nêu bật các vấn đề được đặt ra mang tính thực tiễn cao, có tính logic của vấn đề cần được mang ra phân tích, đánh giá cụ thể.

- Phân tích tình huống: từ các vấn đề nêu ra trong tình huống sinh viên xây dựng các câu hỏi cụ

thể về các vấn đề cần giải quyết, cần quan tâm, cách thức giải quyết vấn đề trong tình huống.

- Thảo luận tình huống: nêu ra các giải pháp để giải quyết các vấn đề gắn với nội dung môn học.

Các bước tiến hành phương pháp dạy học bằng tình huống trong một buổi học như sau:

- *Bước 1: Giảng viên cần xác định mục tiêu của chủ đề:* yêu cầu giảng viên xác định mục đích truyền đạt nội dung kiến thức cần truyền đạt về mặt lý thuyết sẽ được cung cấp cho sinh viên thông qua việc áp dụng những tình huống gì là phù hợp, điều đó có ý nghĩa sinh viên sẽ tiếp thu được điều gì sau buổi lên lớp.

- *Bước 2: Lựa chọn tình huống:* tùy vào từng bài học, kiến thức giảng viên mong muốn các sinh viên nhận được mà đưa ra các tình huống phù hợp với mục tiêu của mình. Ví dụ: Tìm hiểu chức năng của môi trường sẽ có tình huống liên quan đến các biểu hiện cụ thể của các chức năng môi trường, của cấu trúc môi trường. Quan trọng là tình huống phải phù hợp với nội dung các lý thuyết trong môn học môi trường và phát triển bền vững.

- *Bước 3: Gợi ý các hướng giải quyết:* giảng viên cần cung cấp các kiến thức về mặt lý thuyết có liên quan đến tình huống đưa ra, giảng viên cần thiết phải giải thích thật chi tiết tình huống để sinh viên hiểu rõ các vấn đề cần giải quyết. Xác định nhiệm vụ và vai trò của sinh viên tham gia vào tình huống đó.

- *Bước 4: Xây dựng các câu hỏi thảo luận:* khi đưa ra tình huống nhất thiết phải có các câu hỏi kèm theo để gợi ý cho sinh viên thảo luận. Câu hỏi đưa ra cho sinh viên phải được chuẩn bị cẩn thận nhưng tránh đi vào kết luận chính. Nó chỉ giúp sinh viên đi vào nội dung chính về tình huống đề cập đến, hướng dẫn sinh viên tham gia vào tình huống và ngay cả khi sinh viên không có một sự chuẩn bị nào cũng có thể tham gia thảo luận được.

- *Bước 5: Phân công các nhóm để giải quyết tình huống:* khoảng 6 - 8 sinh viên/nhóm. Các nhóm tự sắp xếp đăng ký với lớp trưởng để lập danh sách. Danh sách sẽ được gửi trước cho giảng viên. Các nhóm sẽ bốc thăm đề tài và thứ tự trình bày trước lớp.

Thông báo quy định một bài thuyết trình tình huống gồm có: các nhóm chuẩn bị gồm 3 phần của nội dung tình huống; hình thức trình bày bằng powerpoint; phân công thành viên trong nhóm và cách giải quyết tình huống.

- *Bước 6: Sinh viên báo cáo tình huống:* các nhóm theo thứ tự lên trình bày đề tài đã được phân công, nhóm phân công người trình bày, mỗi sinh viên trình bày 5 slide, thời gian trình bày tối đa 15 phút; giảng viên yêu cầu các nhóm còn lại phản biện; giảng viên có thể bổ sung thêm các câu hỏi cho nhóm trình bày, sinh viên thảo luận các câu hỏi có liên quan. Mỗi sinh viên sẽ đóng góp ý kiến của mình về tình huống đưa ra.

Các sinh viên trong các nhóm còn lại có thể trao đổi, thảo luận để phân tích làm rõ thêm những vấn đề đã được nêu ra trong tình huống, giải quyết các câu hỏi khác mà giảng viên đặt ra thêm trong tình huống.

- *Bước 7: Giảng viên tổng kết, nhận xét và đánh giá các nhóm:* giảng viên tổng kết tình huống, rút ra kết luận các giải pháp có liên quan đến nội dung lý thuyết môn học. Sau khi ghi nhận các ý kiến của các nhóm, từng thành viên trong nhóm, Giảng viên sẽ dựa vào đó đánh giá vấn đề đang thảo luận. Có thể có những vấn đề không mang lại kết quả như mong muốn, có những vấn đề có kết quả đúng sai rõ ràng, nhưng giảng viên sẽ là người chịu trách nhiệm đưa ra kết luận cuối cùng về tình huống đó, để giúp sinh viên có thể hiểu rõ hơn cách thức giải quyết của mình.

3. Kết luận

Hiện nay, có rất nhiều phương pháp dạy học tích cực được áp dụng nhằm phát huy tối đa tính tích cực của sinh viên trong quá trình học tập. Điều đó nhằm góp phần vào việc đổi mới phương pháp dạy học đại học và cũng đáp ứng yêu cầu đào tạo theo học chế tín chỉ đối với hệ đại học. Nội dung của báo cáo này, tác giả mong muốn chia sẻ kinh nghiệm trong quá trình giảng dạy về môn học Môi trường và phát triển bền vững. Với phương pháp giảng dạy bằng tình huống này nhằm mục đích giúp sinh viên có khả năng làm việc tập thể, làm việc nhóm, sinh viên tự nghiên cứu, suy luận, tích cực chủ động hơn trong học tập, nó mang một ý nghĩa nhằm trang bị cho sinh viên rèn luyện những kỹ năng làm việc nhóm, kỹ năng thuyết trình cần thiết cho quá trình làm việc sau khi tốt nghiệp ra trường. Qua đó thực hiện đào tạo những cử nhân tương lai giỏi, có kiến thức vững vàng về chuyên ngành môi trường và phát triển bền vững, góp phần vào quá trình phát triển kinh tế của đất nước nói riêng và của thế giới nói chung ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

1. Lê Văn Khoa (2009), *Môi trường và phát triển bền vững*. NXB Giáo dục Việt Nam.
2. Trương Quang Học (2012), *Việt Nam - Thiên nhiên, môi trường và phát triển bền vững*, NXB Khoa học và Kỹ thuật Hà Nội.
3. Nguyễn Đình Hòa (2007), *Môi trường và phát triển bền vững*, NXB Giáo dục Việt Nam.
4. Lê Văn Khoa (2009), *Môi trường và giáo dục bảo vệ môi trường*. NXB Giáo dục Việt Nam.
5. Lê Văn Khoa (2001), *Khoa học môi trường*. NXB Giáo dục Việt Nam.
6. Lê Huy Bá (2003), *Môi trường*. NXB Đại học Quốc gia TP. Hồ Chí Minh.
7. Lê Thông (2001), *Dân số, môi trường, tài nguyên*. NXB Giáo dục.
8. Bernd Meier - Nguyễn Văn Cường (2014), *Lí luận dạy học hiện đại*. NXB Đại học Sư phạm.

Ngày nhận bài: 2/4/2022

Ngày phản biện đánh giá và sửa chữa: 2/5/2022

Ngày chấp nhận đăng bài: 12/5/2022

Thông tin tác giả:

NGUYỄN ĐỨC TUẤN

Giảng viên Khoa Cơ bản - Trường Đại học Công đoàn

APPLYING THE CASE STUDY METHOD IN TEACHING THE ENVIRONMENT AND SUSTAINABLE DEVELOPMENT SUBJECT

● **NGUYEN DUC TUAN**

Lecturer, Faculty of Basics, Trade Union University

ABSTRACT:

The Environment and Sustainable Development subject is to help learners gain extensive knowledge about the environment and sustainable development, the relationship between people and the environment, and the relationship between economic development and environmental protection towards sustainable development. This subject also helps learners grasp knowledge of other majors to undertake advanced studies. This paper discusses the application of the case study method in teaching the Environment and Sustainable Development subject.

Keywords: teaching method, environmental and sustainable development subject, economic development.